

Edukativni turizam

Škoro, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:319652>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

IVANA ŠKORO

EDUKATIVNI TURIZAM

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

IVANA ŠKORO

EDUKATIVNI TURIZAM

Završni rad

JMBAG: 0303057149, redovita studentica

Studijski smjer: Poslovna ekonomija (Turizam)

Predmet: Turoperator i turističke agencije

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor / Mentorica: prof. dr. sc. Jasmina Gržinić

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja
Dobrole

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

___ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrole u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. TURIZAM MLADIH I DOPRINOS MEĐUNARODNOM TURIZMU	3
2.1 Pojmovno određenje međunarodnog turizma.....	3
2.2 Turizam mladih.....	5
2.3 Interkulturalna kompetencija.....	8
3. EDUKATIVNI TURIZAM –TURIZAM BUDUĆNOSTI.....	11
3.1 Pojmovno određenje	11
3.2 Povijesni razvoj	11
3.3 Karakteristike Edukativnog turizma	12
3.4 Razvojne tipologije i turizam događaja	14
4. ERASMUS-PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA MLADIH	15
4.1 Modernizacija obrazovanja- svrha razmjene studenata	15
4.2 Obilježja i struktura.....	16
4.3. Komparativna analiza Erasmus programa – iskustva Španjolske i Hrvatske .	20
4.4 Prednosti i nedostaci razmjene studenata.....	26
5. TURIZAM MLADIH I ULOGE DIONIKA	28
5.1 Turoperatorske inicijative unutar turizma mladih	28
5.2 Partnerstva ponuda i programi	29
5.3 Uloga lokalne zajednice	31
6. ZAKLJUČAK.....	32
SAŽETAK	33
SUMMARY	33
POPIS LITERATURE	35
POPIS SLIKA	36
POPIS TABLICA.....	36
POPIS KRATICA	36
PRILOZI.....	37

1. UVOD

Predmet ovog završnog rada je rezultat dvogodišnjeg studiranja na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli i jednogodišnjeg studiranja putem Erasmus programa u Almeriji, Španjolska. Cilj završnog rada je predstaviti mnogučnosti novih oblika selektivnog turizma, gdje se u prvi plan stavlja edukativni turizam koji je usko vezan za mlade ljude i njihovo obrazovanje kao doprinos rastućem turističkom tržištu među mladim ljudima interkulturalnih kompetencija kroz ovaj oblik turizma.

Svrha istraživanja je podići osvještenost različitih institucija u Republici Hrvatskoj o značaju i važnosti razvoja edukativnog turizma, te potaknuti na njihovu međusobnu suradnju i razumijevanje. Kroz rad će se pokušati potvrditi hipoteza da je edukacija dio turizma budućnosti i da Hrvatska ima preduvjete za poticanje i razvoj edukativnog turizma. U praksi su prepoznati mnogobrojni nedostaci koji sprječavaju prepoznatljivost i značaj ove selektivne turističke vrste.

Hipoteza završnog rada temelji se na velikoj zainteresiranosti mladih za ovakav oblik turizma ali i straha od nedovoljnog prepoznavanja zajednice za njegovu valorizaciju i potpunu implementaciju. Metode korištene u radu su metode deskripcije, analize, sinteze, iskustvena metoda i prognostička metoda.

Završni rad sastoji se od 6 cjelina. U uvodnom dijelu pojašnjavaju se ciljevi istraživanja, glavna hipoteza, te strukturna i metodološka obilježja rada. Druga sadržajna cjelina opisuje turizam mladih i doprinos takvog oblika turizma međunarodnom turizmu kroz pojmovno određenje i interkulturalnu kompetenciju. U trećem dijelu raspravlja se o edukativnom turizmu kao turizmu budućnosti, povjesnom razvoju i bitnim činiteljima razvoja edukativnog turizma. Četvrto poglavlje bavi se programom Europske Unije Erasmus kroz opis svrhe, strukture obrazovanja destinacija kao i namjera modernizacije istog. Također, u ovom poglavlju izvršena je komparativna analiza Španjolske i Hrvatske edukativne prakse temeljeno na iskustvu istraživača. Peto poglavlje bavi se ulogom turoperatora kroz inicijative i partnerske ponude kao doprinos turizmu mladih. Naime, turistički posrednici se zbog visoke konkurentnosti na turističkom tržištu bore standardima kvalitete i sigurnosti ponude što svakako može unaprijediti edukativni turizam ove vrste. U zaključku se donosi sinteza svih informacija i činjenica posebice neophodnih osnova za razumijevanje zadane teme koji su predstavljeni po sadržajnim cjelinama.

Ukoliko se želi ostvariti kvalitetan iskorak u razvoju novih oblika turizma te stvoriti nova turistička prepoznatljivost kroz edukativne oblike turizma potrebno je unaprijediti razumijevanje i značaj interkulturalnih kompetencija koje doprinose razumijevanju različitih kultura. Isto otvara mogućnosti usvajanja novih znanja i vještina koji su poticaj za cjelokupnu zajednicu, njen gospodarski i kulturološki napredak. Podrška pokretanju novih projekata na zadanu temu prepostavka su za razvoj suradnji država, a time i mogućnosti razvoja u svim društvenim sferama.

2. TURIZAM MLADIH I DOPRINOS MEĐUNARODNOM TURIZMU

2.1 Pojmovno određenje međunarodnog turizma

Turizam možemo okarakterizirati kao jedan od najdinamičnijih procesa u svijetu i društvu. Prema Hunzikeru i Krapfu (1942.) turizam je skup odnosa i pojava koji proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta ako se tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s istima nije povezana nikakva privredna djelatnost.¹ Vremenom navedena definicija postaje prihvaćena unutar međunarodnog udruženja eksperata u turizmu – AIEST. Prema UNWTO turizam je skup aktivnosti osoba tijekom njihova putovanja i boravka u mjestu izvan njihova uobičajenog boravišta bez prekida i ne duže od godine dana, radi odmora, poslovnih i drugih razloga.² Međunarodni turizam može se definirati kao ukupnosti odnosa receptivnog i emitivnog tržišta, te podrazumijeva prelazak nacionalnih granica i provođenja barem jednog noćenja u inozemstvu, ali s naglaskom u ne dužem trajanju od 12. mjeseci. Razvoj samog turizma odvijao se kroz razne faze koje su definirane prema Svjetskoj turističkoj organizaciji. Prvo razdoblje naziva se Rano doba i odnosi se na prve civilizacije: Grčka, Rim, Azija. Potom Srednje doba (od 5. do 14. stoljeća) u kojem su bila prisutna hodočašća i istraživačka putovanja. Slijedi Doba renesanse (od 14. do 18. stoljeća) kao važan događaj potrebno je istaknuti Grand Tour putovanje s kojim su započeta prva edukacijska putovanja u povjesti svijeta. Od godine 1750. do 1850. susrećemo se s razvitkom gradova, otkrivanjem parnog stroja odnosno s industrijskom revolucijom. Posljednja faza u razvoju turizma pripada Modernom turizmu, od samog razvoja različitih infrastruktura i prometa, do potrošnje i stvaranja masovnog turizma. Turistička ponuda i potražnja predstavljaju polove turizma i njihovim susretanjem te interakcijom nastaje makroekonomska aktivnost kojom se daje na važnosti turizmu u

razvojnim politikama zemalja. Sukladno navedenom međunarodni turizam možemo tretirati kao alat za poboljšanje i unaprijeđenje odnosa država, naroda i ekonomija u globalnom okruženju. Najveći rast međunarodni turizam doživljava 60-tih i 80-tih godina zahvaljujući turističkoj ponudi koja je nastala kao posljedica izgradnje hotelsko-turističkih objekata.³ Danas međunarodni turizam možemo promatrati kao kretanja intraregionalnog i interregionalnog karaktera. Generalno gledajući turizam posjeduje dva izrazito važna segmenta zbog kojih i jest svjetski fenomen. Riječ je o moći revitalizacije turizma nakon događaja koji usporavaju njegov razvoj (nakon svjetskih ratova, kriza, epidemija i dr.), te potom o posjedovanju moći transformacije. Globalno tržište mijenja se iz dana u dan, te je potrebno pratiti i prilagođavati se najaktualnijim trendovima, radi opstanka i daljnjeg održivog razvoja. Turizam kao globalni fenomen uspješno prati trendove, te se konstantno prilagođava tržištu odnosno potražnji, zahtjevima i očekivanjima potrošača kroz što se očituje moć transformacije i prilagodbe.

Prethodno spomenuti *Moderni turizam* usko se veže za masovni turizam, kojeg je potrebno objasniti, te uvidjeti kako dolazi do stvaranja novih oblika turizma obzirom na negativne posljedice masovnosti. Različiti društveni i prostorni prijevori rezultiraju nekontroliranim i prekomjernim rastom masovnog turizma u posljednja dva do tri desetljeća. Masovni turizam je nedizajniran, neelastičan, neprilagodljiv, i dugoročno gledano neodrživ. Zbog svega navedenog očito je da postoji potreba za novim pristupom i novom filozofijom turizma za bolji turizam u budućnosti. Potrebe i želje turista postaju sve subjektivnije i zahtjevnije s naglaskom na individualni pristup, pa se sukladno time razvijaju različite vrste turizma koje odgovaraju novim zahtjevima i poboljšavaju ekonomske i druge učinke. Takve vrste nazvane su selektivnim oblicima turizma koje su rezultat promjena zahtjeva tržišta i na koncu promjene svijesti potrošača. Kao potpuna suprotnost masovnom turizmu, selektivni turizam fokusira se na turista pojedinca, te svaki selektivni oblik turizma svoju ponudu prilagođava potrebama pojedinaca istražujući njihove želje i potrebe. Kako turizam više ne obilježava masovno kretanje u smislu odmora, opuštanja, te kupanja jednom godišnje realizirano pomoću unificiranih paket aranžmana, međunarodni turizam doživljava značajne promjene. U međunarodnom turizmu nude se različite vrste putovanja, a turistička potražnja temelji se na doživljaju i učenju, individualiziranom pristupu putovanjima i rezervacijama.

2.2 Turizam mladih

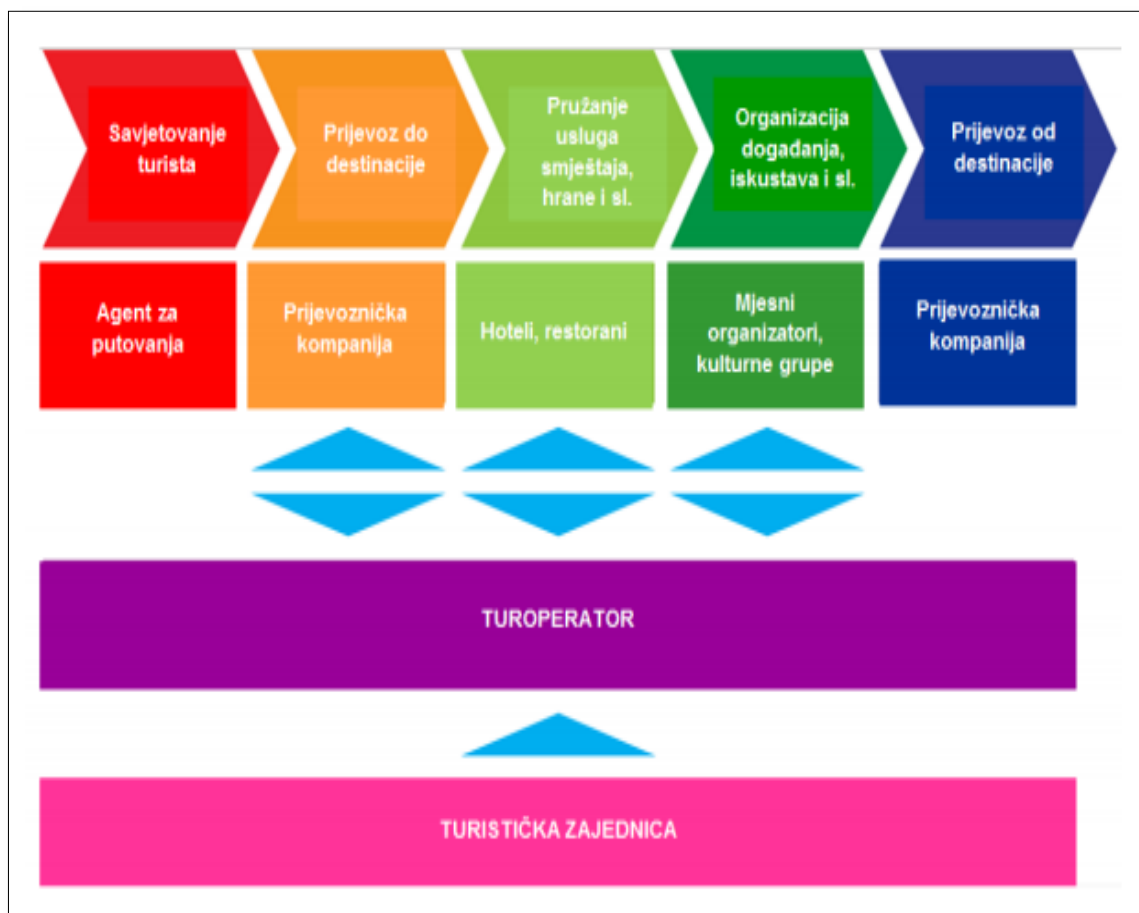
Broj se putnika u svijetu svake godine povećava, no još uvijek značajan broj ljudi ne može priuštiti odlazak na godišnji odmor. Toj kategoriji pripada i dio mlade populacije, ograničene društveno - ekonomskim statusom, no za razliku od drugih dobnih skupina, mladi su manje osjetljivi na rizike poput terorizma, prirodnih katastrofa, kriminala, epidemija, političkih kriza i drugih problema.⁴ Svijest o važnosti putovanja i kulture putovanja stječe se u ranoj fazi života, pa zbog toga već u djetinjstvu i adolescenciji potrebno je valorizirati putovanja kao takva. Putovanja su više nego ikada prepoznata kao "dragulji" koji pomažu u izgradnji osobne ličnosti mladih ljudi ali i svim ostalim kategorijama putnika. Osim toga, putovanjima proširujemo vidike, obogaćujemo osobna iskustva, stvaramo novu bazu informacija, poštujemo različitosti, te se kulturno uzdižemo. Uistinu se može reći da su putovanja jedina ta koja plaćamo, a nakon konzumacije postajemo bogatije osobe. Zbog navedenog obitelj, poslodavci i profesori prepoznali su vrijednost putovanja i koliki je značaj istog za osobnu izgradnju ličnosti, a turistička putovanja postaju redovita praksa obrazovnih institucija i tvrtki. Unatoč demografskom trendu starenja populacije, mladi čine 30–35 % svjetske populacije, te imaju sve značajniju ulogu u turizmu.⁵ Potrebno je naglasiti da se kategorija mladih ljudi kao putnika do nedavno zanemarivala i od strane struke i od javnosti. Nakon objave Svjetske turističke organizacije (UNWTO,2008) kako na turizam mladih otpada od 20-25% ukupnog svjetskog turizma, te da je turizam mladih u periodu od 2005. do 2007. porastao za 12,5%, dobio je pažnju koju zaslužuje.⁶ Također, potrebno je pridodati da će turizam mladih prema projekcijama do 2020. godine dostići vrijednost od 12 milijardi USD. Prema navedenim podacima možemo zaključiti kako je turizam mladih oblik turizma koji ima veliku perspektivu za daljni razvoj i ulaganje. Možemo očekivati da će razvijene zemlje uložiti u ovaj oblik turizma obzirom na njegovu održivost i kapacitet daljnjeg razvoja, te sukladno tome ostvariti profit od toga oblika turizma. Globalno gledajući mladi ljudi definiraju nove trendove u svijetu, pa tako i trendove putovanja, pa se zbog toga smatraju trendseterima. Današnji mladi ljudi su neovisni, djeluju samostalno, skloni su istraživanju udaljenijih destinacija, a manje vremena provode u većim gradovima. Mladi putnici traže više od stereotipnog iskustva tijekom putovanja. Njihova putovanja obično traju duže od 7 dana, a postoje i ona koja traju mjesecima. Pripadnici ovakve vrste turizma žele upoznati lokalno stanovništvo, kulturu, jezik, gastronomiju i tradiciju. Dakle, žele autohtono iskustvo s pravim

doživljajem destinacije u punom smislu te riječi. Što je potpuna suprotnost od tipičnog godišnjeg odmora koji je usko povezan s plažom, suncem i morem. Zapravo, potražnja mladih usmjerena je na sve kvalitetne čimbenike turističke ponude koju bi destinacija trebala nuditi. Visoka vrijednost mladih u turizmu manifestira se kroz:⁷

- Postavljanje trendova putovanja,
- Promicanju odgovornih navika putovanja,
- Doprinos održivom turizmu,
- Doprinos eliminiranju stanovništva,
- Duži boravak, manja dnevna potrošnja, putovanje od nekoliko tjedana,
- Mlade ljudi koji u budućnosti mogu biti poželjni posjetitelji.

Destinacije koje uoče važnost turizma mladih i u isti budu ulagali i prilagođavali svoje turističko tržište prema ovoj dobnoj skupini zasigurno će osigurati pozitivan razvoj same destinacije i turizma. Također, razvijanjem ponude za mlade, destinacije povećavaju svoju prepoznatljivost na svjetskom tržištu, što ujedno sa sobom nosi atraktivnost i konkurentnost na svjetskoj razini. Marketinški gledano razvijen je niz ponuda kao mogućnost za putovanje mladih ljudi. Počevši od *Au Pair* programa (čuvanje malene djece u inozemstvu), Erasmus + programa mobilnosti, studentskih letova, volonterskih putovanja pa sve do sportskih putovanja i odlaska u inozemstvo radi posla. Obzirom na navedene promjene koje se dešavaju na turističkom tržištu kao rezultat novih zahtjeva turista važno je ukazati koje su temeljne vrijednosti tradicionalnog turističkog sustava (Slika.1). Turizam mladih je dio turizma koji transformira ono standardno već do sada viđeno u neke nove inovativne dimenzije i vrijednosti što će u daljnjem dijelu biti prikazano kao i konkretne promjene koje suvremeni sustav donosi.

Slika 1. Tradicionalni turistički lanac vrijednosti

Izvor: The power of youth travel, 2010. , vol. 2:5
<http://theclassof2020.org/wp-content/uploads/2016/06/The-power-of-youth-travel-2010-UNWTO.pdf>

Prikaz sustava tradicionalnih turističkih vrijednosti orijentiran je više na makro razinu odnosno na globalni pogled načina funkcioniranja takvog sustava, dok će sljedeći prikaz govoriti o potpuno različitoj strukturi turističkog lanca vrijednosti i međudnosima dionika.

Sljedeći shematski prikaz upućuje na novonastalu strukturu turističkog sustava kao rezultat novih potreba i zahtjeva turista odnosno mladih ljudi. Struktura je bazirana kroz mikro razinu obzirom da se zahtjevi mladih ljudi prema tržištu temelje na specijalnim interesima i željom za autohtonim iskustvom.

Slika 2. Putovanja mladih

Izvor: The power of youth travel, 2010., vol. 2:5

<http://theclassof2020.org/wp-content/uploads/2016/06/The-power-of-youth-travel-2010-UNWTO.pdf>

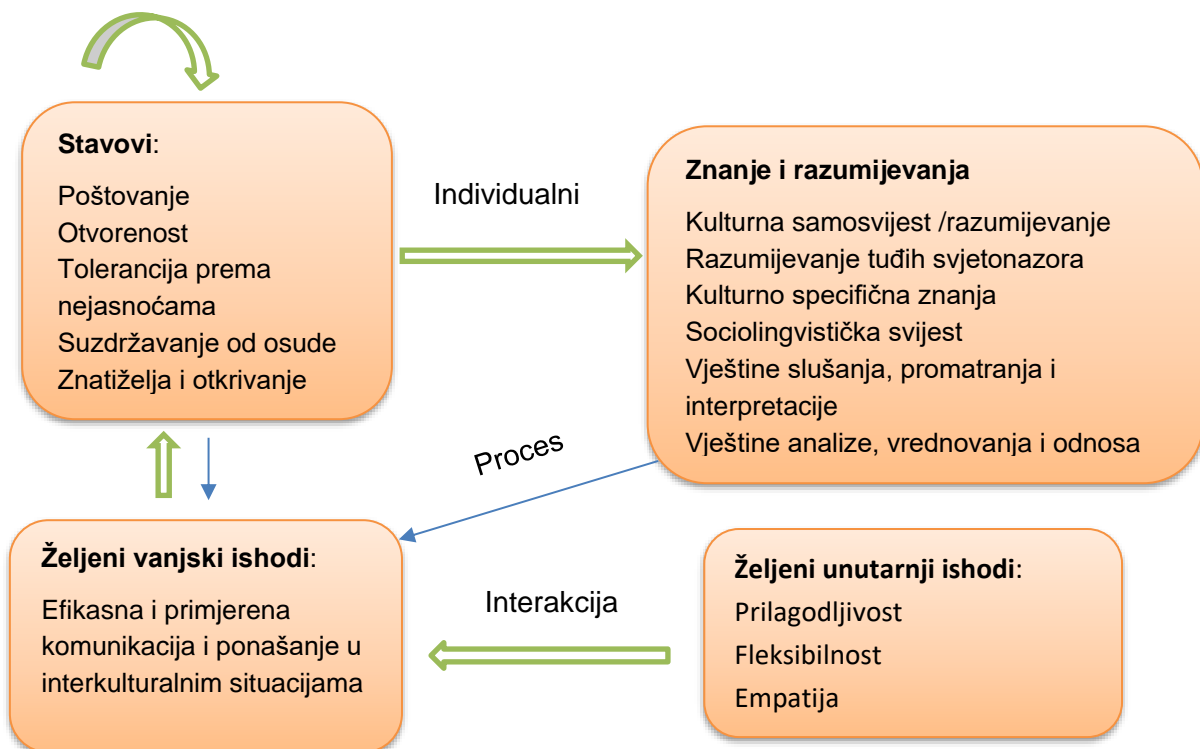
Turizam mladih ima poseban interes koji je pored ostalih potreba vezan za bolje upoznavanje kulture i običaja destinacija. Kulturološko upoznavanje određene destinacije otvara nove dimenzije, razbija postojeće predrasude, utječe na njihov osobni razvoj i na taj način pomaže boljem razumijevanju okoline.

2.3 Interkulturalna kompetencija

Već je desetljećima pojam “interkulturalna kompetencija” slabo definiran među nastavnicima i subjektivno se određuje. Navedeni termin se koristi naizmjenično s drugima sličnog smisla, kao što su interkulturalne prilagodbe ili interkulturalna učinkovitost. Istraživači u 1970-ima počeli su razvijati modele za konceptualizaciju interkulturalne kompetencije. Tokom istraživanja razvijeni su mnogi teorijski okviri te su predložene različite definicije i elementi interkulturalne kompetencije. Neki od modela bili su više usredotočeni na određena potpodručja kao što su jezične vještine i interkulturalna osjetljivost, dok su drugi pokušavali pružiti sveobuhvatnu sliku i mjerenje kompetencija.⁸ U potrazi za jednoglasnim stavom o tome što čini

interkulturalne kompetencije, Deardorff (2006,2008,2009) svojevremeno provodi Delfi istraživanje u kojem su sudjelovali međunarodno priznati stručnjaci.⁹ Istraživanje je otkrilo da su među predloženim definicijama na vrhu rangirane one koje definiraju interkulturalne kompetencije kao “sposobnost da se učinkovito i primjereno komunicira u interkulturalnim situacijama na temelju vlastitog interkulturalnog znanja, vještina i stavova” (2006, str 247). Sastavljen je popis od 15 komponenti koje čine interkulturalne kompetencije, potom su te komponente svrstane u četiri šire kategorije koje su međusobno povezane. Temeljem navedenih informacija unutar istraživanja razvijen je Deardorff procesni model interkulturalne kompetencije.

Slika 3. Deardorff procesni model interkulturalne kompetencije

Izvor: Obrada autora prema Deardorffovim procesnim modelom kulturne kompetencije (2008)

Pod prvu kategoriju u navedenom modelu spadaju stavovi, koji obuhvaćaju pet elemenata: poštovanje, otvorenost, toleranciju prema nejasnoćama, suzdržavanje od osuda i znatiželju.¹⁰ Deardorff (2008) navodi da su stavovi početna točka za razvoj interkulturalne kompetencije. Zahvaljujući stavovima dolazi do razvoja niza znanja i vještina koji čine drugu kategoriju u modelu. Specifični elementi u drugoj kategoriji su: kulturna samosvijest/razumijevanje, razumijevanje tuđih svjetonazora, kulturno specifična znanja, sociolingvistička svijest, vještine slušanja, promatranja i interpretacije te vještine analiziranja, vrednovanja, i shvaćanja odnosa. Potom, vještine i znanje, uz preduvjet koji čine stavovi, dovesti će do nekoliko internih rezultata kao što su prilagodljivost, fleksibilnost, i suosjećanje.¹¹ Sukladno tome, sve komponente iz tri kategorije pokazat će se u vidljivim, vanjskim ishodima učinkovite i odgovarajuće komunikacije i ponašanja u interkulturalnim okolnostima (Deardorff, 2008). Deardorff procesni model također naglašava trajan dinamički proces razvoja interkulturalne kompetencije, te svaka komponenta u modelu može izravno utjecati na druge komponente u modelu. Proces razvoja interkulturalnih kompetencija može biti beskrajno putovanje na kojem nikada ne možemo stići do vrha.

Dakle, u ovom poglavlju objašnjeno je što je to interkulturalna kompetencije, te njezini segmenti. U okviru ovoga rada interkulturalna kompetencija je važan segment za shvaćanje teme u cjelosti.

Moglo bi se zaključiti da je interkulturalna kompetencija "most" koji povezuje turizam mladih i edukativni turizam u cijelosti. Putovanjem na svjesnoj i nesvjesnoj razini stječemo interkulturalne vještine, a unutar turizma mladih to je izraženo u puno većoj mjeri. Razlog tome je što današnji mladi čovjek "razbija" dosadašnje barijere i poglede na putovanja i tipičan odmor. Mladi su željni samostalnog istraživanja, upoznavanja lokalnog, sudjelovanja u tradicionalnim običajima destinacije, dakle vrlo su aktivni putnici, željni integriranosti u svim sferama. Takvim aktivnostima dolazi do razvoja interkulturalne kompetentnosti, a kao što je već rečeno ona se može konstanto razvijati i ne postoji tzv. maksimum na kojem bi se moglo reći da je netko u potpunosti interkulturalno kompetentan. Ovim primjerom možemo uvidjeti proces cjeloživotnog učenja i razvoja osobne ličnosti i na kraju krajeva važnost takvog stila života. Obzirom da su posljednji najnoviji trendovi na turističkom tržištu vezani uz održivi razvoj turizma, ekološki pristup, te naglasak na mlade kao najveći potencijal, došlo je i do potrebe definiranja i uporabe nove terminologije kao što je interkulturalna kompetencija. Vrlo je bitno naglasiti kako je turizam mladih ili omladinski turizam vodeći segment tržišta u inovacijama i odgovornom turizmu.

3. EDUKATIVNI TURIZAM –TURIZAM BUDUĆNOSTI

3.1 Pojmovno određenje

Termin Edukativni turizam dolazi od engleske riječi *Educational Travel*, te označava turistički segment u kome je kombinacija učenje-podučavanje osnova programa. Dodatni termini koji se koriste za navedeni oblik turizma su *Study Travel*, *Study Abroad Vacations* i *Learning Vacations*. Općenito Edukativni turizam podrazumijeva poseban segment turizma gdje putovanja imaju važnu edukativnu komponentu.¹² Prema Bodgeru i Frostu (2004.), edukativni turizam čini putovanje radi učenja prema kontekstu i ambijentu. Navedeni autori dokazuju da je preferiranje renesanse umjetnosti i arhitekture i posjeta kulturnim mjestima (kao što je u njihovom primjeru Italija), puno učinkovitije učenje nego čitanje literature. Bitno je istaknuti kako je Edukativni turizam nešto više od znatiželje ili fascinacije određenom temom, fenomenom, objektom ili mjestom. Obuhvaća iskustvo koje se doživljava i gdje se pojavljuju motivacija i učenje kojim su izloženi turisti na direktan ili indirektan način u zavisnosti od metodologije i izabranog turističkog aranžmana. Turistička tržišta teže k doživljajnom turizmu, a navedeni tip je vrsta selektivnog turizma koja intenzivira taj osjećaj. Kroz edukativni turizam turisti zadovoljavaju svoju znatiželju, susreću se s različitim jezicima i kulturama, stimuliraju interes za arhitekturom i umjetnosti, te osvješćuju važnost očuvanja prirode, flore i faune.

3.2 Povijesni razvoj

Putovanje zbog edukacije nije zapravo novi koncept. Tokom povijesti mnogi su građani prepoznali i uživali u takvoj vrsti putovanja. Odmah na početku potrebno je istaknuti da su od početka postojanja ljudske egzistencije postojala dva ključna faktora koja su motivirala ljude da istražuju daleke destinacije. Prvim faktorom smatra se potraga za hranom i skloništem, a drugi se odnosi na potrebu za novim saznanjima i otkrićima, što je dovelo do novih ekspedicija i otkrića. Kao najbolji primjer navedenog može se navesti otkriće Kristofora Columba koji je 1492. otkrio novi svijet, Ameriku. Kolumbo u svojim memoarima ističe: „*što osoba više putuje, više uči*“. Jedan od velikih europskih putnika R.M. Rilke isticao je kako putovanje utječe na formiranje ličnosti. Govoreći općenito o turizmu Rilke¹³ smatra da je smisao upravo u razvijanju sposobnosti da se svoje biće dovede u stanje slušanja i otvorenosti istini i pažljivom promatranju. Jedan

dobro poznat fenomen iz 16. stoljeća je tzv. *Grand Tour* koji je detaljno opisan u mnogim izvorima. Osobe koje su željele napredak i učenje u to vrijeme, trebale su biti svjesne kako moraju proputovati Europu kako bi iz „prve ruke“ upoznali kulturu raznih europskih zemalja. Putovanje sa sobom nosi bezbroj vrijednosti kojima se obogaćujemo putujući. Dakle, već u dalekoj prošlosti elementi koji su poticali ljude na putovanja bili su učenje i upoznavanje novih krajeva svijeta , a od 16. stoljeća točnije od Grand Tour-a , ti motivi postaju izraženiji pa sve do danas.

3.3 Karakteristike Edukativnog turizma

Edukativni turizam je podvrsta onoga što se danas naziva *Turizam specijalnih interesa*. Od 1990-ih navedeni se termin sve češće koristi u teoriji i praksi , što je zapravo prijevod pojma korištenog na engleskom govornom području - *Special interest tourism (SIT)*. Općenito turizam specijalnih interesa može se definirati kao posebna skupina turističkih kretanja koja je usmjerena dominantnim turističkim motivom. Sukladno tome turistička ponuda destinacije svojim je sadržajima prilagođena ostvarenju doživljaja vezanih uz dominantan interes takvog tipa potrošača. ¹⁴ Prema *American Council For International Studies*, edukativni turizam daje život lekcijama u učionici, proširuje vidike studenata i daje želju za dodatnim usavršavanjem (npr. Erasmus+ program). Zbog toga je odlična nadopuna tradicionalnom studiranju, sam čin razmjene studenata ili činjenica da se izađe iz okvira učionice i uđe u realan svijet. Spomenute selektivne vrste turizma su tzv. fenomeni karakterizirani tržišnom segmentacijom, prilagodbom tehnologije, distribucijom, te fleksibilnim činiteljima ponude. Govoreći konkretno o edukativnim studentskim putovanjima može se istaknuti kao prvo društvo. Dakle, ono je važno za isticanje vrijednosti norme, društvenog poretka , te socijalne kulture. Potom okolina koja se odnosi na geografski položaj, klimu ,faunu,floru i pejzaž. Država ima važnu ulogu radi svojih zakonskih regulativa. Zakonodavstvo, međunarodni gospodarski i politički odnosi su itekako bitni radi sklapanja ugovora za edukativna putovanja. Za realizaciju putovanja polazna točka su motivi putovanja. Danas su ti motivi kod mladih ljudi raznovrsniji nego kod klasičnih putnika, te su prisutni izrazito jaki motivi za edukacijom, upoznavanjem novih kultura, običaja i ljudi. Druga točka važna za realizaciju je samo planiranje. Mladi ljudi imaju drugačiji pristup kada je u pitanju organizacija turističkog putovanja. Takav tip putovanja je pomno isplaniran

zbog ograničenosti novčanih sredstava, pogotovo ako se radi o dužem boravku u inozemstvu kao što to može biti primjer Erasmus + program.

Ono što je specifičnost kod putovanja mladih ljudi edukativnog karaktera je trajanje putovanja, koja u većini slučajeva traju duže od onih klasičnih, a radi se o nekoliko tjedana, mjeseci pa i godina. Dolazak u destinaciju je isto jedan od bitnih činitelja prilikom procesa samog putovanja. Klasični turisti kao prijevoz obično koriste osobne automobile, zrakoplove i autobuse, dok studenti uvode i koriste neke druge oblike javnih prijevoza kao što su željeznica, *rent-a car*, *blabla car* pa i stopiranje. Dolaskom u destinaciju slijedi smještaj koji obično uvijek bude jeftinija varijanta smještaja. Najčešće je to stoga što uštedeni novac mogu iskoristiti kroz neku aktivnost u destinaciji umjesto plaćanja skupljih smještajnih jedinica. Kao finalni činitelji su aktivnosti koje se sprovode tokom boravka u destinaciji. Kategorija studenata je puno aktivnija od klasičnih putnika, zbog toga što su studenti u intenzivnoj interakciji sa lokalnim stanovništvom. Obzirom na sve navedeno edukativni turizam je vrsta posebnog oblika turizma, te ono samom svojom definicijom bježi od masovnosti ili „hard turizma“. ET zapravo je „soft turizam“ koji traži odgovore u stvaranju alternativnih pravaca u turizmu, konkretno u ovom primjeru radi se o razvoju edukacije, poboljšanju edukativnih programa koji imaju za cilj stvaranje boljih uvjeta za učenje i budući rad. Temelj edukativnog turizma je zapravo čovjekova želja za znanjem i usavršavanjem, što je ujedno i jedna od glavnih odrednica i činitelja održivosti i razvoja ove vrste selektivnog turizma. Može se reći da je ET više od obične vrste turizma specijalnih interesa, ono služi kao vrlo bitan element za promociju same destinacije, te također zadovoljava specifičnu potražnju određene skupine ljudi koja je u konstantnom porastu.

3.4 Razvojne tipologije i turizam događaja

Radi boljeg razumijevanja do sada navedenog u ovom poglavlju ću konkretizirati na koji način je izvršena podjela edukativnog turizma.¹⁵ U okviru edukativnog turizma, možemo razlikovati tri podvrste koje se međusobno razlikuju: istraživački turizam, studentski turizam, i turizam daljnje edukacije. Istraživački turizam može se podijeliti u dvije skupine ljudi, to su skupina profesionalnih istraživača te, studenti koji pišu istraživački rad. Prva grupa ljudi pripada kategoriji turista koji putuju radi specifičnih razloga koje im njihov posao ili rad nalažu, te svoj zadatak odrađuju na profesionalnoj razini. Drugu grupu čine studenti koji putuju kako bi napisali svoj završni rad / diplomski ili istraživački rad izvan domicilne sredine. Kada je riječ o studentskom turizmu ono može ići u kombinaciji s formalnom edukacijom i s neformalnom edukacijom, što zavisi o vrsti cilja ili o grupi unutar koje su studenti raspodijeljeni. Uz navedeno postoji još jedna podskupina, pod koju spadaju predavači i studenti tri akademska stupnja: osnovne škole, srednje škole i fakulteta. Posljednja skupina odnosi se na ljude koji ne spadaju u skupine akademske razine, a radi se o zaposlenicima i umirovljenicima. Obzirom da smo do sada kroz sve navedeno mogli zaključiti da je edukativni turizam vrsta turizma koja tek u zadnje vrijeme dobiva pozornost i svoje sljedbenike, sukladno tome postoje i događaji koji prate ovu vrstu turizma. Dakle, iako postoji neupućenost u ovaj segment turizma, ipak postoje različiti događaji diljem svijeta, pogotovo u Engleskoj, Americi, i Kanadi. Tako se već 2003. godine pod vodstvom organizacije BETA organizirao prvi „Paviljon mladih“ povodom Svjetskog Sajma Turizma (*World Travel Market*) u Londonu. Svake se godine u Washingtonu održava konferencija Edukativnog turizma (*Educational Travel Conference- ETC*) koja se ujedno smatra najvećim događajem ovog tipa u svijetu, te okuplja glavne izlagače na internacionalnoj razini. Važno je spomenuti Međunarodni Simpoziji Eksperimentalnog i Edukativnog Turizma (*International Experiental and Learning Travel Symposium*) koji se po prvi puta održao 2005. godine u Montrealu, u Kanadi. Dakle, postoje događaji koji potiču na razvoj i valorizaciju Edukativnog turizma, ali jedan od bitnih razloga zašto takav tip događaja nije poznat na međunarodnoj razini je taj što ih uglavnom organiziraju nevladine organizacije koje ne pripadaju turističkom segmentu.

4. ERASMUS-PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA MLADIH

Poglavlje koje slijedi posvećeno je Erasmus + programu. Kroz cjeline koje obuhvaća može se uočiti kompleksnost i važnost ovog programa koji potiče na unaprjeđenje obrazovanja, osobnih kompetencija kroz različita učenja i usavršavanja. Putovanje, studiranje, volontiranje, rad i stručna praksa segmenti su koje omogućava ovakav oblik programa.

4.1 Modernizacija obrazovanja- svrha razmjene studenata

Putovati i istraživati različite kulture, studirati ono što nas zanima, raditi sa strastvenim ljudima i upoznavati samoga sebe u ovim izazovima samo su jedan od motiva izbora mladih za buduća djelovanja tijekom studija.¹⁶ Erasmus+ je program EU-a u područjima obrazovanja, osposobljavanja, mladih i sporta za razdoblje 2014-2020. Navedena područja mogu znatno pridonijeti rješavanju glavnih društveno-gospodarskih izazova s kojima će se Europa suočavati do kraja desetljeća te provedbi europskog političkog programa za rast, radna mjesta, jednakost i socijalno uključivanje. Jedna od najhitnijih zadaća europskih vlada je borba protiv nezaposlenosti osobito među mladom populacijom. Velik broj mladih ljudi napušta školovanje, pa postoji rizik da će ostati nezaposleni i društveno marginalizirani i ista opasnost prijeti i velikom broju odraslih niskokvalificiranih radnika. Europi su potrebna društva s većom razinom interakcije koja omogućavaju građanima da imaju aktivnu ulogu u demokratskom životu. Osposobljavanje, obrazovanje, rad s mladima i sport ključna su područja za razvoj i promidžbu zajedničkih europskih vrijednosti, poticanje društvene interakcije, poboljšanje interkulturalnog razumijevanja i osjećaja pripadnosti zajednici. Erasmus+ je vrlo učinkovit instrument za promicanje uključenosti osoba koje dolaze iz različitih sredina.¹⁷ Druga zadaća s kojom se Europa suočava odnosi se na razvoj društvenog kapitala među mladima, i na njihovu sposobnost da aktivno sudjeluju u društvu, u skladu s odredbama Ugovora iz Lisabona o „poticanju sudjelovanja mladih ljudi u demokratskom životu u Europi. Navedeni problemi se mogu rješavati i neformalnim aktivnostima učenja čiji je cilj jačanje vještina i sposobnosti mladih. Potrebno je istaknuti važnost omogućavanja prilika za osposobljavanje i suradnju radi razvoja stručnosti u organizacijama mladih, te onih koji rade s mladima kao i europsku dimenziju rada s mladim ljudima. Uspješnim sustavima obrazovanja i osposobljavanja

te politikama za mlade građane pružaju se vještine koje su potrebne u gospodarstvu i na tržištu rada, a istodobno im se pruža prilika da imaju aktivnu ulogu u društvenoj zajednici i ostvare osobnu satisfakciju. Različitim efikasnim političkim reformama na području obrazovanja, osposobljavanja otvara se prilika za veći napredak u ostvarenju već navedenih ciljeva na temelju zajedničke vizije između donositelja politika i dionika.¹⁸ Svrha programa Erasmus + je poduprijeti nastojanja zemalja sudionica programa da učinkovito iskoriste mogućnosti europskog talenta i društvene imovine iz perspektive cjeloživotnog učenja povezivanjem potpore formalnom i neformalnom učenju u području obrazovanja, osposobljavanja i mladih. Program pruža veće prilike za suradnju i mobilnost s partnerskim zemljama, posebno unutar područja visokog obrazovanja i mladih. Erasmus+ je zapravo nastavak na postignuća ostvarena tijekom više od 25 godina provedbe europskih programa u područjima obrazovanja, osposobljavanja i mladih te obuhvaća dimenziju suradnje unutar Europe i međunarodne suradnje. Program je rezultat integracije sljedećih programa koje je komisija provodila u razdoblju 2007.- 2013.:

- cjeloživotno učenje,
- „Mladi na djelu“,
- Erasmus MundusTempus, Alfa, Edulink,
- suradnja s industrijaliziranim zemljama u području visokog obrazovanja.

Tim su se programima podupirale aktivnosti u područjima visokog obrazovanja, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, školskog obrazovanja, obrazovanja odraslih i mladih. Programom Erasmus + nastoji se ostvariti više nego prethodnim programima promicanjem sinergija i uzajamnog poticanja u različitim područjima obrazovanja, osposobljavanja i mladih, pomicanjem granica između različitih aktivnosti i vrsta projekata, razvojem novih ideja, privlačenjem novih dionika iz poslovnog svijeta i civilnog društva te poticanjem novih oblika suradnje.

4.2 Obilježja i struktura

¹⁹Programom Erasmus + podupiru se alati EU-a za transparentnost, priznavanje vještina i kvalifikacija, kao što su Europass, Youthpass, Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova (ECTS), Europski sustav kredita za strukovno obrazovanje i osposobljavanje (ECVET) te ostali. Zajednička svrha svih alata je osigurati lakše priznavanje i bolje razumijevanje vještina i kvalifikacija unutar nacionalnih granica i

izvan njih, u svim podsustavima obrazovanja i osposobljavanja i kao i na tržištu rada. Alatima se nastoji osigurati i da se politikama obrazovanja, osposobljavanja i mladih dodatno pridonese ostvarivanju ciljeva Europa 2020. u smjeru pametnog i održivog rasta te postizanju ciljnih vrijednosti obrazovanje i zapošljavanje s pomoću bolje integracije tržišta rada i mobilnosti. Program Erasmus+ ima snažnu i razvijenu međunarodnu dimenziju (tj. Suradnju s partnerskim zemljama) posebno u područjima visokog obrazovanja i mladih.²⁰ U području visokog obrazovanja programom Erasmus+ podupiru se sljedeće ključne aktivnosti usmjerene na suradnju s partnerskim zemljama:

- međunarodna mobilnost pojedinaca u svrhu stjecanja bodova i združeni diplomski studiji Erasmus Mundus gdje se promiče mobilnost učenika i osoblja iz partnerskih zemalja te u njih
- projekti jačanja kapaciteta u visokom obrazovanju, kojima se promiču suradnja i partnerstva koji utječu na modernizaciju i internacionalizaciju visokih učilišta i sustava visokog obrazovanja u partnerskim zemljama, s posebnim naglaskom na partnerske zemlje u susjedstvu
- potpora dijalogu o politici preko mreže stručnjaka za reformu visokog obrazovanja u partnerskim zemljama u susjedstvu EU-a, međunarodnih udruženja diplomiranih studenata, dijaloga o politici s partnerskim zemljama i međunarodnih promidžbenih događaja
- aktivnosti programa Jean Monnet radi poticanja poučavanja, istraživanja, i promišljanja u području europskih studija diljem svijeta²¹

Program je orijentiran na više područja unutar kojih sprovodi aktivnosti s ciljem daljnjeg razvoja i unutar svakog određenog područja na temeljit i strateški način ostvaruje svoje djelovanje

U području povezanom s mladima programom Erasmus + podupire sljedeće glavne aktivnosti, a to su:

- mobilnost mladih i osobe koje rade s mladima, kojom se promiču razmjene mladih i mobilnost osoba koje rade s mladima u suradnji s partnerskim zemljama u susjedstvu EU

- projekti jačanja kapaciteta u području povezanom s mladima, kojima se promiču aktivnosti suradnje i mobilnosti koje imaju pozitivan učinak na kvalitativan razvoj rada s mladima, politikama za mlade i sustava za mlade
- uključivanje mladih i organizacija za mlade iz partnerskih zemalja u susjedstvu EU-a u strukturirani dijalog mladih te njihovo sudjelovanje
- projekti jačanja kapaciteta u području povezanom s mladima, kojima se promiču aktivnosti suradnje i mobilnosti koje imaju pozitivan učinak na kvalitativan razvoj rada s mladima, politika za mlade i sustava za mlade te priznavanje neformalnog obrazovanja u partnerskim zemljama, posebno u afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama (AKP) te azijskim i latinoameričkim zemljama.

Nadalje, jedna od vrlo važnih obilježja Erasmus + programa je višejezičnost, koja je ujedno i jedan od temelja ovog programa i snažan simbol EU-a nastojanja da bude ujedinen u raznolikosti. Strani jezici imaju vrlo važnu ulogu među vještinama kojima će pomoći ljudima da se bolje pripreme za tržište rada, i najbolje iskoriste dostupne prilike. Promicanje učenja jezika i jezične raznolikosti jedan je od posebnih ciljeva programa, upravo zbog velike prisutnosti nedostatka jezičnih kompetencija. Ukoliko posjedujemo jezične kompetencije imamo veću priliku za sudjelovanje u europskim programima obrazovanja i osposobljavanja te programima za mlade. Tržište rada će zasigurno prepoznati i valorizirati pojedince koji su jezično kompetentni, te upravo zbog toga ovaj program ima za cilj razvijati višejezičnost i jezičnu kompetenciju mladih ljudi. Prilikama za pružanje jezične potpore nastoji se poduprijeti učinkovitost i djelotvornost mobilnosti, poboljšati rezultate učenja i time pridonijeti posebnom cilju programa. Jezična potpora dostupna je za jezik kojim se sudionici koriste pri učenju, stručnoj praksi ili volontiranju u inozemstvu u okviru aktivnosti dugoročne mobilnosti. Jezična potpora uglavnom se nudi putem mrežne jedinice potpore programa Erasmus + jer su prednosti e-učenja jezika pristupačnost i fleksibilnost. Mrežna jezična potpora uključuje obveznu procjenu jezičnih kompetencija i dobrovoljne tečajeve jezika. Nadalje, program Erasmus + ima još jedan važan cilj, a to je promicanje jednakosti i uključenosti olakšavanjem pristupa sudionicima koji dolaze iz nepovoljnih sredina i koji su u nepovoljnijem položaju u usporedbi s vršnjacima kad god taj nepovoljni položaj ograničava ili sprječava sudjelovanje u internacionalnim aktivnostima. Kada govorimo o strukturi Erasmus+ programa potrebno je istaknuti tri ključne mjere koje se provode sa svrhom ostvarivanja ciljeva programa. Radi se o mjerama koje uključuju mobilnost

pojedince, suradnju za inovacije i razmjenu dobre prakse, te potporu za reforme politike. U daljnjem dijelu razraditi će se svaka od navedenih mjera.

1. Ključna mjera MOBILNOST POJEDINCA podupire:

- Mobilnost učenika i osoblja: prilike za studente, mlade ljude, profesore, osobe koje rade s mladima, osoblje obrazovnih institucija da dožive iskustvo učenja i/ili rada u drugoj državi.
- Diplomski studiji Erasmus Mundus: integrirani međunarodni studijski programi visoke razine koje provode konzorciji ustanova visokog obrazovanja koji dodjeljuju stipendije najboljim studentima diplomskih studija u cijelom svijetu.
- Zajmovi za diplomatske studije Erasmus+: studenti u visokom obrazovanju iz partnerskih država mogu se u okviru programa prijaviti za zajam za odlazak na diplomski studij u inozemstvu.

2. Ključna mjera – SURADNJA ZA INOVACIJE I RAZMJENA DOBRE PRAKSE podupire:

- Transnacionalna strateška partnerstva čiji je cilj razviti inicijative posvećene jednom ili više područja obrazovanja, osposobljavanja i mladih te promicati inovacije, razmjene iskustava i praktičnog znanja između različitih vrsta organizacija koje se bave obrazovanjem, osposobljavanjem i mladima ili drugim relevantnim područjima.
- Udruženja znanja između ustanova visokog obrazovanja i poduzeća koja nastoje poticati inovacije, poduzetništvo, kreativnost, razmjenu znanja i/ ili multidisciplinarnog učenje.
- Projekti za jačanje sposobnosti koji podupiru suradnju s partnerskim državama u području visokog obrazovanja i mladih.
- Platforme za informatičku podršku kao što su e-Twinning, Portal za školsko obrazovanje, Europska platforma za obrazovanje odraslih (EPALE) i Europski portal za mlade koje nude virtualne prostore za suradnju, baze podataka o prilikama, strukovne zajednice i druge internetske usluge za nastavnike.

3 – Ključna mjera POTPORA ZA REFORMU POLITIKE podupire:

- Znanje u područjima obrazovanja, osposobljavanja i mladih za donošenje politika koje se temelje na dokazima.
- Inicijative za inovacije politika kako bi se među dionicima poticao inovativan razvoj politika i javnim tijelima omogućilo da ispituju učinkovitost inovativnih politika terenskim pokusima koji se temelje na dobrim metodologijama ocjenjivanja.
- Potpora europskim alatima za politike kako bi se olakšala transparentnost i priznavanje vještina i kvalifikacija i prijenos bodova, poticalo osiguranje kvalitete, podržavalo vrednovanje formalnog i neformalnog učenja, upravljanje vještinama i usmjeravanje.
- Suradnja s međunarodnim organizacijama općepriznate stručnosti i analitičkih sposobnosti kako bi se ojačao utjecaj i dodana vrijednost politika u područjima obrazovanja, osposobljavanja i mladih.
- Dijalog s dionicima te promicanje politika i programa koji uključuju javna tijela , pružatelje i dionike u područjima obrazovanja , osposobljavanja i mladih u svrhu jačanja svijesti o europskim političkim planovima posebice Europi 2020.

Temeljem navedenih mjera može se zaključiti kolika je dubina Erasmus + programa i kolika je zapravo njegova kompleksnost. Svaki segment je detaljno razrađen i postoji velika mreža partnerstava što obogaćuje program i omogućuje uzajamnost informacija što je svakako prednost radi budućih inicijativa.

4.3. Komparativna analiza Erasmus programa – iskustva Španjolske i Hrvatske

Putem matičnog Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli kao kandidat za Erasmus + program dobila sam priliku studirati u inozemstvu. Stoga se u ovome dijelu analizira Španjolski i Hrvatski sustav obrazovanja temeljem iskustvene metode s naglaskom na komparaciju stupnja razvijenosti odnosa prema Erasmus + programu ovih dviju država. Navedena iskustvena metoda temelji se na 10 mjeseci provedenih u Španjolskoj u gradu Almeria. *Universidad de Almeria* je fakultet na kojem sam pohađala nastavu tokom zimskog i ljetnog semestra. Nastava za predmete koje sam odabrala provodila se na engleskom i španjolskom jeziku. Provodeći vrijeme na ovom inozemnom sveučilištu prvenstveno su uočene brojne razlike u mentalitetu, programu

obrazovanja, odnos profesor-student, pristup profesora prema Erasmus studentima i dr.

Unutar komparacije prvo se analiziraju i pojašnjavaju različitosti koje su uočene u Španjolskom sustavu, te potom struktura i važnost Erasmusa u Europi. Obzirom da je Španjolska jedna od vodećih Erasmus destinacija važno je detaljno prenijeti osobno iskustvo jer isto može biti indikativan primjer onoga što bi svaka država trebala slijediti ako želi razvijati održiv edukativni sustav kojeg velikim dijelom obuhvaća sam Erasmus+ program.

Za početak važno je spomenuti ESN organizaciju (*Erasmus Student Network*) koja je prisutna na svim fakultetima u Europi koji posjeduju uvjete za otvorenje ESN-a. Konkretno, u Almeriji ESN ima svoj ured s preko 30 volontera studenata čija je svrha pomoći dolazećim studentima oko integracije u novoj sredini i pružiti sve potrebne informacije vezane za fakultet i grad. Volonteri pomažu i u traženju stanova. Tokom cijele akademske godine ESN se brinuo oko organizacije putovanja za Erasmus studente, tjednih zabava na fakultetu. Pri tome se uočio kontinuitet i briga o aktivnostima tokom cijele godine s ciljem pomoći svima u socijalnoj integraciji, pa i sebi samima. Volonteri su pomagali oko odabira predmeta i savjetovali što je najbolje slušati u nastavi, obzirom da se nastavna aktivnost odvijala drugačije nego npr. u Puli, pri Sveučilištu Jurja Dobrile. Obzirom na zastupljenost predmeta grane Trgovina i turizam odabrani su kao predmet i tri strana jezika. Takva mogućnost pojačala je korisnost za buduće usavršavanje u struci. Nastava se gotovo na svim predmetima temeljila na prezentacijama i praktičnom radu u grupama. Raspored svakog predmeta bio je podijeljen na teorijski dio i potom na tzv. *grupos de trabajo* (grupe rada). Pri tome je na praktični dio stavljen puno veći naglasak nego na teorijski. Grupe bilo kojeg predmeta zahtijevale su okupljanje tima u knjižnici kako bi se van nastavne aktivnosti odradili zadaci koji će potom biti valoriziran ocjenom ili potrebnim bodovima za ostvarenje prolaza kolegija. U početku je takav način rada bio konfuzan; kako zbog nove sredine, tako zbog drugačijeg pristupa učenju. Takav sustav obvezuje na učenje s kolegama, dok kao student iz Hrvatske dolazite kao individua najčešće naučena da sama obavlja zadatke i prezentacije kako bi se racionalizirano vrijeme i napravilo ono najbolje što se može. Radeći u grupi izgubi se više vremena samom činjenicom da se treba postići dogovor oko svega, počevši od dogovora kada se svi mogu naći pa nadalje. Nakon određenog vremena provedenog u takvoj sredini student uočava da

razvija toleranciju na tuđe mišljenje, da se uči strpljivosti, upozna je nove ljude kroz jednu konstruktivnu atmosferu i na kraju pronalazi prijatelje iz cijelog svijeta. Ono što je svakako važno za lokalnu zajednicu je upoznavanje s španjolskom kulturom i benefiti za zajednicu.

Profesori u Almeriji razlikovali su se od profesora iz Hrvatske. Generalna atmosfera u gradu Almerija koji se nalazi na samom jugu Španjolske bila je vrlo opuštena i ležerna, pa čak nekada i previše. Dakle, kašnjenje na nastavu za španjolske profesore nije predstavljao problem i nitko vas ne proziva ukoliko kasnite, dapače nitko se ne obazire na vas ukoliko ušetate u dvoranu nakon što je predviđeno. Općenito profesori i španjolski studenti međusobno imaju vrlo otvoren odnos i velika većina profesora od vas traži da mu se obraćate sa ti, a ne sa Vi. Obzirom na takvu situaciju studenti često koriste i izraze iz žargona koje koriste u društvu dok pričaju s profesorima, što je za mene bilo nešto novo i čudno. Kada govorim o odnosu profesora prema nama Erasmus studentima moram reći da unatoč tome što smo bili stranci, profesori su imali dosta očekivanja i nije bilo pretjeranih izlaženja u susret tokom nastave. Dakle, *Universidad de Almeria* je fakultet na kojem se gotovo sva nastava odvija na španjolskom jeziku i španjolci kao nacija nisu dobri govornici engleskog jezika. Za brojne studente to je predstavljao problem jer se nisu nudili programi na engleskom jeziku i automatski time se sužavao popis predmeta koji su se mogli slušati. Osobno sam nastavu slušala na oba jezika, te također strane jezike učila preko jezika koji nije bio moj materinji. Profesori su bili uvijek spremni pomoći i objasniti ukoliko su postojale nejasnoće. Barijere su se ponekad javljale zbog teškoće savladavanja kompleksnog gradiva na stranom jeziku kao i izostanak davanja indicija od strane profesora na koji dio gradiva se više usmjeriti prilikom učenja za ispit. Dakle, inozemni studenti su tretirani *al pari* španjolskim, u velikoj većini slučajeva. Dogodilo se u nekoliko navrata da su studenti stranci imali bolje rezultate ispita od samih Španjolaca, a radilo se o identičnom ispitu. Takva činjenica govori i o španjolskim studentima i njihovom radu, a isto tako govori i o Erasmus studentima koji su unatoč stranom jeziku i kompletno novoj sredini ostvarili dobar rezultat svojim radom i uložnim dodatnim naporima.

U daljnjem se tekstu daje osvrt na iskustva Erasmus studenata Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Obzirom da sam stekla poznanstva s Erasmus studentima u Puli, imala sam prilike čuti i vidjeti na koji način oni uče na za njih inozemnoj instituciji. Rad se posve razlikuje od onoga u Almeriji. Sva nastava se odvija na engleskom jeziku i

Erasmus studente tretira se na potpuno drugačiji način. Postoje prezentacije koje predstavljaju skraćeno gradivo posebno za njih i otprilike znaju ono što moraju učiti. Za prolaz nekih predmeta potrebno je samo napraviti prezentaciju i moraju manje učiti. Dakle, dosta im se podilazi i olakšava boravak na stranom Sveučilištu, dok u Almeriji od vas zahtijevaju ipak više rada kako bi ste mogli ostvariti prolaznost kolegija, kao i vašu prisutnost na nastavi. Odnos hrvatskih studenata prema profesorima se zasniva na većem poštovanju. Persiranje profesorima, odjevni kodeks i netolerancija na kašnjenje ukazuje na drugačiji pristup u odnosu na onaj ležeran u Španjolskoj. Universidad de Almeria dopušta slobodu odijevanja. Sveučilište Jurja Dobrile još uvijek nije poduzelo sve mjere i uvjete za otvorenje ESN organizacije koja je ključna u Erasmus + programu. Otvorenjem takve organizacije dolazećim studentima omogućio bi se još ljepši boravak na fakultetu i u gradu i pomoglo bi im se u svim oblicima integracije. Dakle, postoji veliki prostor za napredak i daljnji razvoj unutar programa Erasmus+ koje nudi Sveučilište Jurja Dobrile u sklopu njihovog obrazovnog programa. Cjelokupna komparacija nije potpuna bez opisa priznavanja kolegija pri povratku na matični fakultet. Predmeti koji se slušaju i polažu u Španjolskoj nisu velikim dijelom priznati, te je potrebno položiti i kolegije iz Hrvatske kako bi se finalizirala akademska godina. Kolegiji iz Hrvatske polažu se zbog problema koji je prisutan na razini države, a radi se o nedostatku fleksibilnosti i osviještenosti važnosti Erasmus programa. Studenti se susreću s nepriznavanjem kolegija od strane profesora zbog nepodudarnosti sadržaja kolegija iako se radi o vrlo sličnim predmetima.

Zaključno, *Universidad de Almeria* ima različit „mentalitet“ vezan uz priznavanje kolegija obzirom da osim što promoviraju Erasmus na vrlo reprezentativan i zanimljiv način potiču studente na odlazak na strano sveučilište. Pomoću fleksibilnosti, susretljivosti i pripremom Španjolska ima jako velik broj odlaznih studenata putem Erasmus + programa. U Hrvatskoj je još uvijek potrebno razvijati brojne segmente vezane uz navedeni edukativni program i potrebna je veća količina fleksibilnosti kako bi se što više studenata odlučilo studirati u inozemstvu. Fleksibilnošću bi se uklonile prepreke vezane za priznavanje kolegija što bi ohrabrilu više studenata na odlazak, obzirom da je za mnoge upravo to najveći razlog zbog kojeg ipak ne odu na razmjenu.

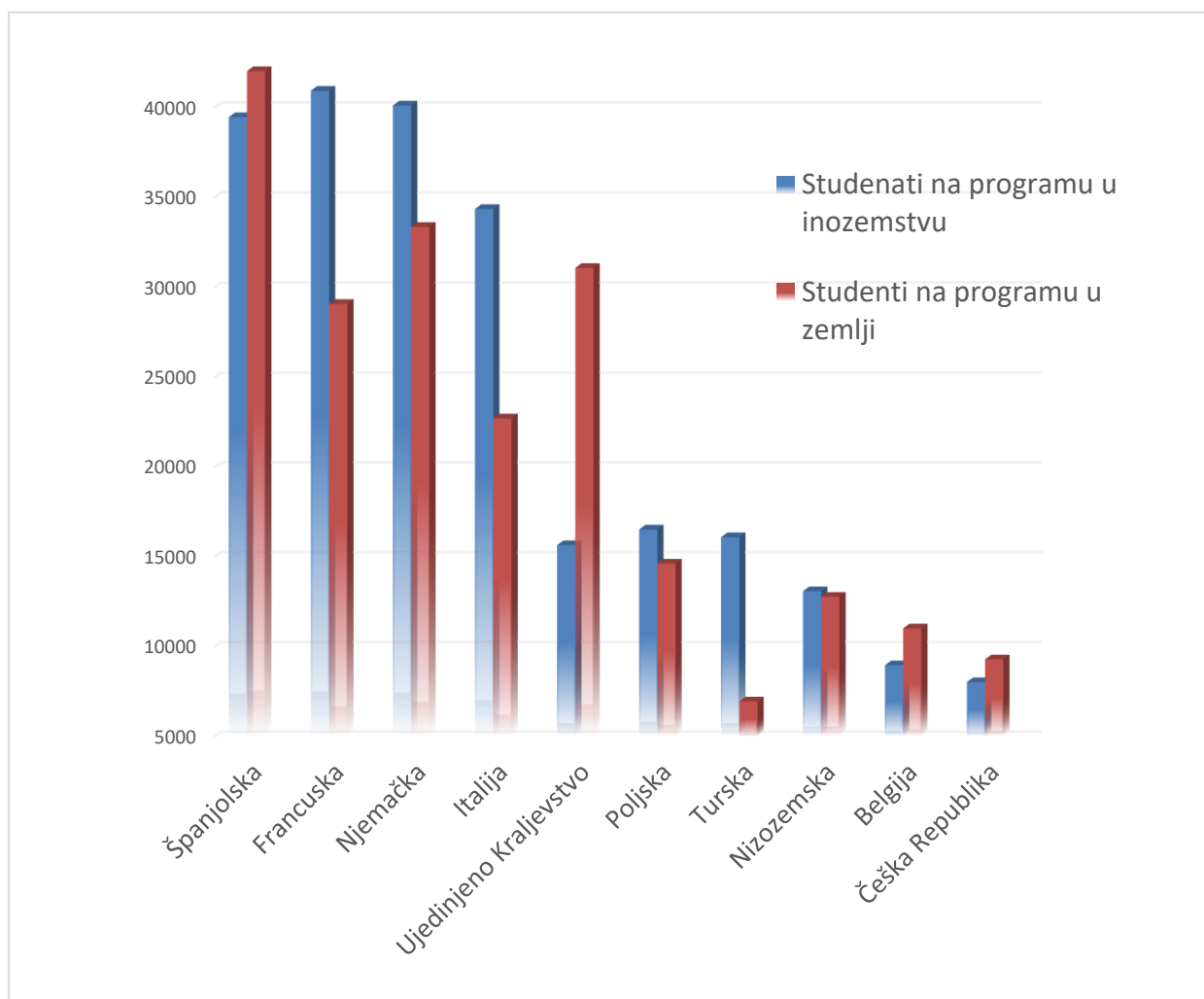
Tablica 1. Komparativna analiza Erasmus obrazovanja Španjolske i Hrvatske

Zemlja	Hrvatska	Španjolska
Obilježja sustava		
Važnost interkulturalnih kompetencija	Slabija osviještenost o razvoju interkulturalnih kompetencija	Viša razina osviještenosti o razvoju interkulturalnih kompetencija
Odnos profesor-student	Izraženija fleksibilnost prema Erasmus studentima i pojednostavljivanje gradiva za iste Manjak fleksibilnosti za priznavanje kolegija položenih u inozemstvu pri povratku hrvatskih studenata	Ne postoji razlika između odgovornosti i obveza Erasmus studenata i redovnih studenata Velika fleksibilnost u priznavanju kolegija položenih u inozemstvu pri povratku španjolskih studenata
Program obrazovanja	Većina nastave bazira se na teorijskom dijelu, postoji nedovoljna količina praktične nastave i nedostatak sredstava za istu	Nastava je podijeljena na teorijski i praktični dio u istoj količini, ulaže se u inventar za provođenje praktične nastave na samom sveučilištu
Pomoć pri integraciji	Loše razvijena mreža i struktura koja bi trebala olakšati i pomoći dolaznim studentima	Širok spektar aktivnosti i volontera koji pomažu u integracijskim aktivnostima dolaznih studenata

Izvor: Vlastita izrada

Obzirom da je Hrvatska atraktivna destinacija koja može puno toga ponuditi, bila bi apsolutna šteta ne poraditi na ovom segmentu našeg obrazovanja i time obogatiti našu zajednicu, a ujedno i naše posjetioce. Kada govorimo ponovno o Španjolskoj, osim što ima velik broj odlaznih studenata, vodeća je destinacija dolaznih Erasmus studenata.²² O tome govori podatak da je od 303 880 studenata koji su 2016. Ggodine sudjelovali u studentskoj razmjeni Erasmus programa čak 44 596 studenata (vidi prilog br. 1) odabralo Španjolsku kao njihovu Erasmus destinaciju. Razloga zbog kojeg je Španjolska najpoželjnije odredište ima više, i ne čudi podatak da je već 3 godine upravo ona prva na ljestvici odabira studenata. Prethodnom slikom prikazala se 2015/2016 akademska godina, ali podatci govore kako je i 2012/2013 bila na prvom mjestu. Obzirom da podatci govore o razvijenosti edukativnog sustava i održivog razvoja istog, ne iznenađuje zašto je Španjolska prvi odabir mnogih.

Slika 4. Studenti na Erasmus obrazovanju - akademska godina 2015./2016.

Izvor: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/49350560-0d56-11e8-966a-01aa75ed71a1/language-en>

Prethodna slika prikazuje vodeće destinacije po broju Erasmus studenata koje primaju na godišnjoj razini, te njihove kapacitete za prijem stranih studenata.

Motivi koji čine Španjolsku top destinacijom su sljedeći:

- Kvaliteta sveučilišta i kampusa,
- Srdačno stanovništvo,
- Niski troškovi života obzirom na ostale Europske zemlje,
- Kvaliteta života,
- Visok stupanj razvijenosti kulturnih aktivnosti i mogućnosti,
- Olakšana jezična barijera obzirom da je Španjolski jezik drugi, najrasprostranjeniji jezik u svijetu.

Iz osobnog iskustva mogu potvrditi da Španjolska kao destinacija posjeduje sve uvjete daljnjeg razvoja Erasmus programa , a sukladno time i edukativnog turizma.

4.4 Prednosti i nedostaci razmjene studenata

Odlaskom u inozemstvo pojedinac se susreće s novim okruženjem i novim navikama, a svaki pojedinac na jedinstven način sudjeluje u procesu prilagodbe. Kao i sve razmjena studenata ima svoje prednosti i nedostatke, ali zasigurno ima više onih pozitivnih strana. Iskustva studenata koji su studirali u inozemstvu možemo nazvati iskustvima koji uvelike utječu na njihov život. Uz prilike usavršavanja stranih jezika i učenja novih, oni stvaraju međukulturalno iskustvo, razvijaju se i postaju zreliji, samopouzdaniji, prilagodljiviji, te u njima raste znatiželja za učenjem, postaju bolji u rješavanju bilo kakvih problema i razvijaju bolje komunikacijske i prezentacijske vještine. Odlaskom u svijet pojedinac mijenja vlastitu percepciju svoje okoline i pogled na svijet zbog svih novih sadržaja i podražaja koje doživljava. Studiranje u stranoj okolini odnosno državi sa sobom nosi bezbroj izazova s kojima se pojedinac treba suočiti, ali upravo ti isti izazovi čovjeka natjeraju na savladavanje stvari s kojima se nikada prije nisu suočili. Upravo savladavanje izazova nosi sa sobom posebnu draž studiranja jer time pojedinac upoznaje sve više sebe i postavlja nove granice što je u svakom slučaju pozitivno jer je rad na samom sebi je najbolja investicija. Najčešći problemi s kojima se studenti suočavaju prilikom studentske razmjene jesu jezične barijere zbog kojih nisu u mogućnosti komunicirati sa svima u svojoj okolini, i još ako tome pridodamo da je pojedinac možda stidljivije prirode kao rezultat dobijemo studenta koji bi se možda ipak želio vratiti na matični fakultet. Jezična barijera može stvarati i problem tokom studentske nastave i time stvara predodžbu pojedincu da neće uspjeti položiti kolegije. Pri tome se student smatra strancem u određenoj sredini i nostalgija za domom postaje veća, što može povećati anksioznost osobe. Studentska razmjena uz sve pozitivne stvari koje nosi sa sobom, ima i posebnu moć transformacije. Obzirom da su studenti koji sudjeluju u studentskoj razmjeni svi redom različitih karaktera, postoje oni koji će se odmah upustit u novu životnu priču bez grča, dok postoje oni kojima je potrebno više vremena da prihvate novi život i uvjete koji se pred njima nalaze. Upravo zato studentska razmjena odnosno Erasmus ima svoju najljepšu stranu, a radi se o tome da 99% studenata nakon Erasmusa dožive potpuno prosvjetljenje, svatko na svoj način i kroz svoju priču. Čak i oni koji su pružali otpor na

početku vremenom prihvate okolinu i steknu nezaboravno iskustvo za cijeli život. Putovanje omogućava studentima da povežu putovanje sa životom. Oni postižu uspjeh uz pomoć lekcija koje su naučili tokom nastave koja im pomažu da bolje shvate mjesta koja obilaze, i da komuniciraju s ljudima koje susreću. Obrazovanje je proces koji nema kraja jer vodi prema anticipaciji i želji za uvijek novim horizontima i razumijevanjem. Zaključno mogli bi se reći da studentska razmjena u suštini nema nedostataka koji se ne mogu vremenom pretvoriti u pozitivne stavke i da je potrebno poticati što više studenata na doživljavanje ovog iskustva koji bi uistinu mnogima mogao promijeniti život.

Tablica 2. Prednosti i nedostaci razmjene – sublimirani prikaz

Zemlja	Hrvatska	Španjolska
Obilježja sustava		
Prednosti	Povoljna klima i gradovi na moru	Povoljna klima i gradovi na moru
	Mogućnost učenja hrvatskog jezika (obzirom da mali postotak ljudi u svijetu priča hrvatski jezik)	Učenje i savladavanje drugog svjetskog jezika (Španjolski)
	Bogata kulturna i prirodna baština	Razvijena prometna infrastruktura
	Znanje engleskog jezika	Bogata kulturna i prirodna baština
Nedostaci	Loša prometna infrastruktura	Loše poznavanje engleskog jezika i njegova integriranost u obrazovnom sustavu
	Mali broj ESN (Erasmus Student Network) ureda unutar gradova	Povremena politička nestabilnost Teroristički napadi

Izvor: Vlastita izrada

5. TURIZAM MLADIH I ULOGE DIONIKA

5.1 Turoperatorske inicijative unutar turizma mladih

Već spomenuti brzo rastući trend turizma mladih i njegova važnost potaknuli su turooperatore na kreiranje inovativnih i izazovnih paket aranžmana putovanja, sukladno tome što je prepoznata važnost takvog turizma i što se pokreću nove strategije razvijanja. Danas se trendovi i turoperatorsko poslovanje promatraju u uzajamnom djelovanju. Najutjecajniji trend je informacijsko-komunikacijska tehnologija poznatiji kao ICT koji je postao uvjet napretka turoperatora. Sve veća upotreba interneta i online rezervacija potiče turooperatore na stvaranje novih modela poslovanja, a jedan od njih je vertikalna integracija.²³ Suvremeni turooperatori orijentiraju se prvenstveno na vrhunsku kvalitetu usluge dionika u lancu distribucije, organizacijom poslovanja prema novim pravilima djelovanja/ prilagodbama i to prema geografskom kriteriju, sadržaju proizvoda, socio-demografskom kriteriju, stvaranje certifikacijama usluživanja, savjetodavno – informativnoj funkciji, očuvanje lokalne ambijentalnosti, dogovor s dionicima oko kreiranja paketa ponude koji su u skladu s održivosti kapaciteta destinacije i sl. Brojni su trendovi kao i karakteristike turizma mladih koji uzrokuju njegov konstantni rast. Kako raste broj mladih obrazovanih ljudi, time se povećava broj mladih koji se nađu u situaciji da imaju slobodno vrijeme između završetka srednje škole i upisa na fakultete, ili od kraja fakulteta do pronalaska željene stalne radne pozicije. U tom vremenskom periodu pruža se idealna prilika za sudjelovanje u turizmu mladih bilo da je kraće putovanje u trajanju 7 dana ili duži boravak kao što je određena praksa ili volonterski program.²⁴ Anketa koju je proveo WYSE na uzorku od 34 000 mladih ljudi (do 35. Godina) u 137 država, ukazuje na promjene koje se događaju na tržištu omladinskog turizma. Tako 45% ispitanika putuje na odmor, do 38% ispitanika putuje radi edukacijskih razloga (učenje jezika, studiranje...), oko 15% ispitanika putuju radi radnog iskustva, a 5% sudjeluju u volonterskim projektima. Pad onih kojima je glavni cilj odmor i putovanje može biti uzrokovan velikim porastom nezaposlenih mladih ljudi koji koriste svoje slobodno vrijeme za „Work and Travel“, edukacijske ciljeve, ili kulturno iskustvo. Kada govorimo o odabiru destinacija, Sjeverna i Južna Europa su i dalje glavna destinacijske regije ali ostvaruju blagi pad, dok izrazit trend rasta bilježe Sjeverna i Južna Amerika područje Azije i Pacifika te Afrika. Obzirom na

tržišnu situaciju i zahtjeve turoperatori trebaju primijeniti već navedene inicijative s ciljem opstanka, razvoja i napretka na tržištu.

Tablica 3. Turooperatorski rast i inicijative

Red.br.	Uzroci rasta	Turooperatorske inicijative
1.	Tehnološki napredak	Primjena inovacija
2.	Političke nestabilnosti i teroristički napadi	Sigurnost i osiguranje
3.	Konkurentnost tržišta	Razvoj atraktivnosti destinacije
4.	Specifične potrebe i zahtjevi	Dodane vrijednosti za klijente
5.	Održivi razvoj	Jamstvo kvalitete

Razlozi rasta turizma mladih

1. Mladi su često bolji potrošači od ostalih skupina turista
2. Mladi se rado opet vraćaju u destinaciju koju su već prije posjetili
3. Mladi rjeđe odustaju od svojih putovanja radi terorističkih napada, političkih i civilnih prepreka ili prirodnih katastrofa
4. Mladi su prvi u istraživanju novih destinacija
5. Mladi nemaju poteškoća s korištenjem novih tehnologija
6. Mladi koriste kulturna saznanja njihovog boravka u destinaciji

Obzirom da buduća predviđanja ukazuju na proširenje tržišta turizma mladih, turoperatori trebaju osmisliti održivi strateški plan kako bi mogli stvarati odgovarajuće paket aranžmane za ovu vrstu tržišta. Mladi ljudi svojim preferencijama izražavaju najaktualnije želje i potrebe i time usmjeravaju turooperatore koje segmente trebaju razvijati kako bi mogli povratno odgovoriti na novu turističku potražnju.

5.2 Partnerstva ponuda i programi

Sve se veći broj mladih ljudi odlučuje na odlazak u inozemstvo putem raznih programa koji se nudi u obliku rada, studiranja, volontiranja i sl. Takvi programi pomažu u rastu turizma mladih posebice kroz segment edukativnog turizma. U nastavku će biti navedeni programi i objašnjenja istih s ciljem prikaza razvijenosti mreža mogućnosti.

Jedan od najpopularnijih programa kulturne razmjene je „*Work and Travel*“ USA (radi i putuj), koji omogućava mladim ljudima da tokom ljetnog perioda steknu radno iskustvo, zarade, upoznaju Ameriku i usavrše engleski jezik. Boravak u ovoj zemlji traje oko 4 do 5 mjeseci, a posljednjih 30 dana namijenjeno je za putovanje, te svake godine preko 10000 studenata iz cijelog svijeta upozna Ameriku zahvaljujući ovom programu. Program je prvo započeo u Americi, a sada njegove inačice možemo pronaći i u Australiji, Kanadi, Grčkoj, Španjolskoj, Francuskoj i Velikoj Britaniji.²⁵ Prema istraživanjima UNWTO-a 7% globalnog tržišta mladih je povezano putem ovog programa, a ovi turisti u prosjeku potroše 3200 američkih dolara, s tim da je 40% troška pokriveno radom u samoj destinaciji. Programi međunarodnih praksi su izrazito rašireni te ih je moguće pronaći tj. obavljati praksu neovisno o godišnjem dobu ili o studijskom programu koji završavate. Trajanje prakse varira od mjesec dana pa sve do 12 mjeseci ovisno o vrsti programa. Danas se praksa vrlo lako može naći na brojnim stranicama međunarodnih organizacija, koji će vam uz određenu naknadu biti posrednici prilikom odabira vaše destinacije i programa. Poznati posrednici u pronalasku međunarodne razmjene su: *AIESEC, IAESTE, Internships, Go abroad, Graduateland, Dream careers, Global internships* i dr. Sljedeći program koji se sprovodi u svijetu je *Au Pair* koji traje godinu dana, a radi se o mogućnosti mlade osobe, pretežno djevojke iz cijelog svijeta koje imaju mogućnost uz prethodno provjerenu obitelj da u istoj čuvaju djecu. U razdoblju u kojem ne čuvaju djecu, integrirane su u razne programe bilo da se radi o tečaju stranog jezika, pohađanja nastave na fakultetu i sl. Ovakva vrsta programa postoji već 40 godina u svijetu. Nadalje, *Career training USA* je specifičan program koji postaje sve traženiji u svijetu i bilježi porast kandidata. Radi se o programu koji traje 6, 12, ili 18 mjeseci gdje mladi ljudi imaju priliku da se usavršavaju u struci radeći u kompanijama diljem Amerike koje su u domeni njihove struke. Takav princip programa otvara mogućnosti za učenje kroz praksu koja je najvažniji segment bilo kojeg poslovanja i uz to polaznici iskustvo stječu izvan granica svoje domovine na novom teritoriju. Sljedeći program koji je otvorio mogućnost vrlo specifičnog boravka u Americi je *Camp Counselors* koji je namijenjen mladim osobama od 18 do 35 godina. Jedan od uvjeta sudjelovanja je odlično znanje engleskog jezika, jer je program osmišljen u trajanju od 3 mjeseca, gdje se 2 mjeseca radi u kampovima širem države koji se razlikuju sukladno od lokaliteta, okruženja, aktivnosti, opreme i kampera, a posljednji mjesec namijenjen je za putovanje. Temeljem svega navedenog možemo uvidjeti kako već postoji mreža programa koji

omogućuju internacionalna povezivanja i time edukacijski turizam sve više dolazi do izražaja i ima svoj utjecaj. Kako se svijest mladih ljudi sve više budi i kako se bilježi porast kandidata zainteresiranih za sudjelovanje u navedenim programima, otvara se prostor za osmišljavanje novih partnerskih ponuda i programa, te posredništva. U budućnosti zasigurno možemo očekivati nove inicijative i sve veći razvoj istih vezanih za podržavanje ovakvih programa. Posrednici trebaju razvijati sve veću mrežu ponuda i omogućiti što većem broju ljudi sudjelovanje u programima koji pojedinca čine interkulturalno kompetentnim i time globalna zajednica uvijek postaje sve bogatija.

5.3 Uloga lokalne zajednice

Razvoj turizma duboko je ukorijenjen u lokalnu zajednicu. Lokalna zajednica je istovremeno fizički prostor na kojem se turizam događa, ona je resurs na kojem se gradi i razvija, a istovremeno je u svojoj suštini i proizvod. Kako bi turistička destinacija ostvarila konkurentsku prednost nužno je da omogućava posjetiocima jedinstvena iskustva. Razvoj lokalne zajednice temeljen je na sudjelovanju, osnaživanju (empowerment) i povećanju kapaciteta zajednice te ima za cilj povećati sudjelovanje građana u njihovoj zajednici. Petrić (2011; prema Soffield, 2003) objašnjava kako je Empowerment proces kojim se omogućava osobama ovladavanje vlastitom okolinom i postizanje samoodređenja na osnovu individualne ili interpersonalne promjene ili promjene društvenih struktura koje utječu na život i ponašanje pojedinca. Kako bi se lokalne zajednice orijentirane turizmu osposobile, obično su potrebne društvene i institucionalne promjene kao preduvjet za raspodjelu moći koja će omogućiti promjene (Petrić, 2007). Vezano uz sve navedeno edukativni turizam za lokalne zajednice bi mogao biti i izazov i prijetnja pogotovo unutar turizma mladih ukoliko lokalna zajednica ne bude dovoljno informirana i educirana o tom obliku turizma.

6. ZAKLJUČAK

Ovim radom dokazuje se hipoteza da je edukativni turizam, turizam budućnosti koji se sve više razvija u različitim oblicima iz želje i potrebe ljudi, studenata, mladih za putovanjem i edukacijom te obrazovanjem. Kroz edukativna putovanja stječu se nova znanja, upoznaju se nove kulture, stječu se nova poznanstva ali se stvaraju i potencijalni poslovni partneri. Potreba za znanjem je velika pogotovo u današnje vrijeme kada konkurencija obrazovanja raste i kada sve veći broj ljudi shvaća moć znanja i vještina van granica svoje domovine. Mladi ljudi postavljaju nove trendove i time razbijaju sve dosadašnje predrasude i granice. Na edukativnim putovanjima razvijaju interkulturalne kompetencije i otklanjaju barijere.

Svako putovanje je kao pročitana knjiga. Hrvatska ima preduvjet za razvoj edukativnog turizma. Veliki broj mladih želi učiti i raditi što je veliki kapital jedne zemlje ali institucionalno se mora usuglasiti sa preuzetim obavezama glede poštivanja edukativnih programa koji su razvijeni za mlade unutar određene institucije.

Hrvatska je vrlo privlačna destinacija za mlade diljem Europe jer obiluje bogatom kulturnom i prirodnom baštinom. Upravo bi studenti koji dođu u Hrvatsku mogli biti promotori destinacije. Nasuprot tome studenti koji odlaze iz Hrvatske su još veći potencijal promocije Hrvatske kao dobri studenti željni širenju i usvajanju novih znanja i spoznaja. Kako turizam ima moć transformacije, konstantno se razvijaju novi selektivni oblici i tržište se mijenja sukladno zahtjevima. Turizam mladih natjerao je turoperatore i tržište na nove inicijative obzirom da rapidno raste i zasigurno u budućnosti možemo očekivati sve veće brojke mladih ljudi koji se kreću izvan granica svoje domovine zbog neiscrpne želje za upoznavanjem nepoznatog. Nove generacije zasigurno će donijeti još veći tehnološki napredak i neke nove zahtjeve za tržište, što je zapravo vrlo pozitivno jer možemo uvidjeti kako znanju i želji nema granica i kako turizam nikad ne spava. Ovaj rad može biti doprinos razumijevanju sadašnje postojeće problematike glede Erasmus programa i njegovog provođenja u Republici Hrvatskoj, te poticaj za razmišljanje o unaprjeđenju i boljem razumijevanju postojeće problematike što bi doprinijelo većem broju odlazaka hrvatskih studenata na Erasmus+ program kao i na ostale međunarodne programe.

Buduća istraživanja navedene problematike zahtijevati će veću umreženost institucija i vladajućih struktura u cilju donošenja strategija i akcijskih planova koji će rezultirati unaprjeđenjem razvoja edukativnog turizma kroz Erasmus i ostale programe i biti podrška održivom razvoju turizma koji je najveći ambasador u promociji jedne zemlje.

SAŽETAK

Edukativni turizam čini putovanje radi učenja prema kontekstu i ambijentu. Ovakav tip turizma u posljednje vrijeme bilježi veliku popularnost kao novi trend na tržištu međunarodnog turizma. Turizam mladih je jedna od najbrže rastućih i najdinamičnijih tržišta unutar globalnog turističkog sektora, mladi ljudi razmišljaju izvan standardnih okvira i probijaju granice, te postavljaju nove. Turizam nudi mogućnost milijunima ljudi da kroz interakciju s dionicima stvaraju socio-kulturološke kompetencije. Lokalna destinacija treba razvijati dugoročne odnose sa posjetiteljima jer time razvija marketing destinacije a, pogotovo s mladim ljudima kojima je interakcija s lokalnim jedna od presudnih stavki tokom njihova putovanja i procesa vezanih za isto. Erasmus + program podupire ljude svih uzrasta, pomažući im u razvoju i dijeljenju znanja i iskustava unutar institucija i organizacija u različitim zemljama. Budući razvoj turizma mladih ima veliku važnost, ne samo zbog ekonomskih dobrobiti nego zbog obogaćivanja destinacija u njihovom razvoju, kulturnim aktivnostima i socijalnim segmentima.

Ključne riječi: edukativni turizam, Erasmus + program, turizam i putovanja mladih, obrazovanje

SUMMARY

Educational tourism is those people, including educational and learning is their main purpose of this trip to carry out tourism activities. This type of tourism is an increasingly popular new trend in the global tourism industry. Youth tourism is one of the fastest growing and most dynamic markets of the global tourism sector, young people think outside the box, push boundaries and experiment with a new. Tourism provides the

opportunity for millions of daily interactions between tourist and hosts to create diverse socio- cultural understanding. The key to relationship marketing is to build up a bond between travellers and the destination brand, for young people interaction with the local community is often a fundamental step in this process. Erasmus+ has opportunities for people of all ages, helping them develop and share knowledge and experience at institutions and organisations in different countries. Youth travel is an important market for the future, not just because of the economic benefits it can generate, but also because it can make a real difference to the destination in cultural, social and development terms.

Keywords: educational tourism, Erasmus + programme, youth travel, education

POPIS LITERATURE

1) Knjige

- Gržinić J. (2014.) „Međunarodni turizam“
- Wood, C. (2001): Educational tourism-special Interest Tourism: Contexts and Cases, John Wiley, Brisbane
- Petrić L. (2007.) „Osposobljavanje lokalnih zajednica za održivi razvoj turizma“
- Petrić L. (2003.) Osnove turizma. Split. Ekonomski fakultet

2) Časopisi

- Turizam Vol.63/ Br.1 /2015/ 7-17

3) Internetski izvori

- <http://www2.unwto.org/>
- https://www.researchgate.net/publication/49597199_FACTORS_INFLUENCING_THE_EVOLUTION_OF_YOUTH_TRAVEL
- <https://ekonomskiportal.com/omladinski-turizam-why-not-croatia/>
- <https://www.acis.com/>
- <https://www.monografias.com/trabajos14/secteducacion/secteducacion.shtml>
- https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_hr
- https://www.academia.edu/26353213/Impacts_of_Educational_Tourism_on_the_Residents_of_Famagusta

POPIS SLIKA

Slika 1. Tradicionalni turistički lanac vrijednosti	7
Slika 2. Putovanja mladih	8
Slika 3. Deardorff procesni model interkulturalne kompetencije	9
Slika 4. Studenti na Erasmus obrazovanju - akademska godina 2015./2016.	25

POPIS TABLICA

Tablica 1. Komparativna analiza Erasmus obrazovanja Španjolske i Hrvatske	24
Tablica 2. Prednosti i nedostaci razmjene – sublimirani prikaz.....	27
Tablica 3. Turoperatorski rast i inicijative.....	29

POPIS KRATICA

AIESEC (Association for the International Exchange of Students in Economics and Commerce) -Udruga za međunarodnu razmjenu studenata u području ekonomije i trgovine)

AIEST (International Association of Scientific Experts in Tourism)- Udruženje međunarodnih naučnih eksperata za turizam

UNWTO (World Tourism Organisation) – Svjetska turistička organizacija

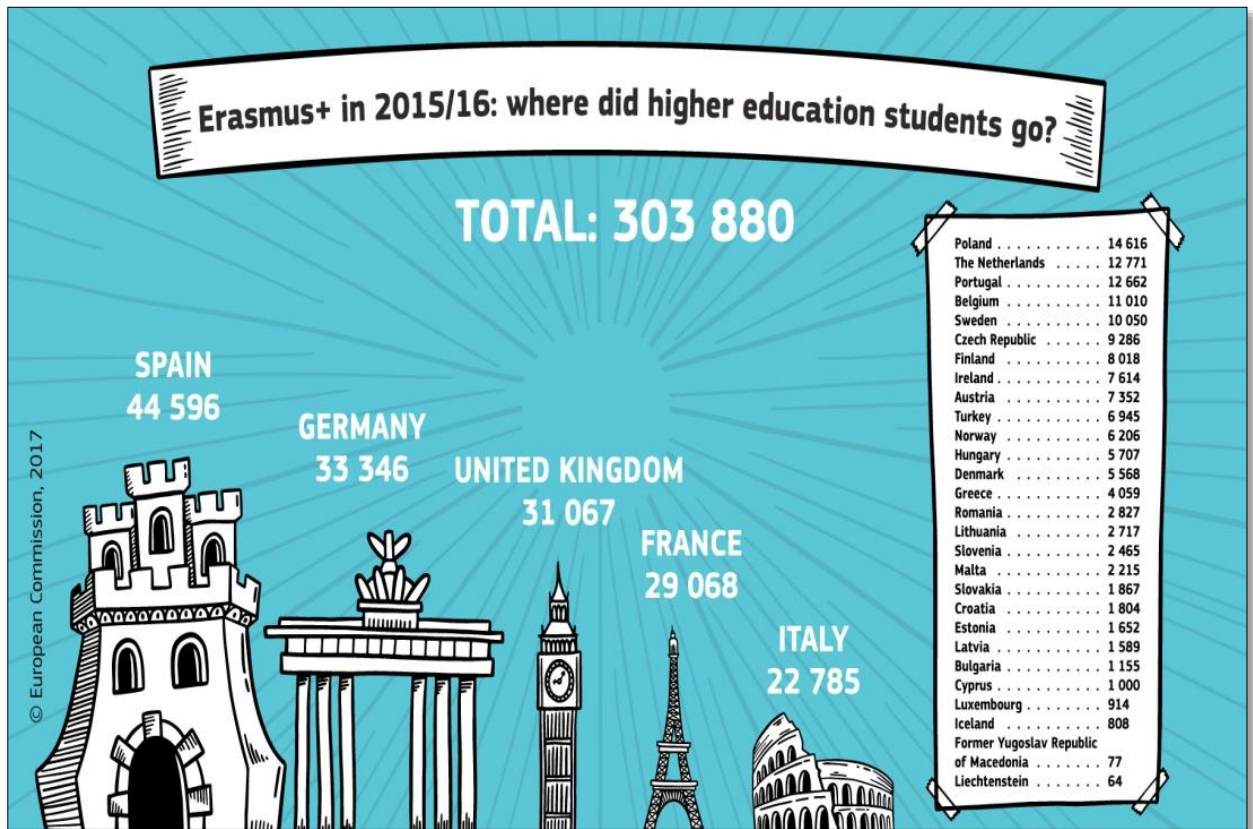
SIT (Special Interest Tourism) – Selektivni interesi u Turizmu

WYSW (The World Youth Student and Educational Travel Confederation) – Svjetska studentska i obrazovna putnička konfederacija

ESN (Erasmus Student Network) – Erasmus mreža studenata

PRILOZI

Prilog 1. Najpopularnije Erasmus destinacije

Izvor: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about/statistics_en

Krajnje bilješke

- ¹ Gržinić J. (2014.) „Međunarodni turizam“ str.16
- ² Gržinić J (2014.) „Međunarodni turizam“ str.30
- ³ Gržinić J. (2014.) „Međunarodni turizam“ str. 30
- ⁴ file:///C:/Users/Ivana%20%C5%A0koro/Downloads/LIBURNA2_Tomislav_Klarin.pdf
- ⁵ https://www.researchgate.net/publication/49597199_FACTORS_INFLUENCING_THE_EVOLUTION_OF_YOUTH_TRAVEL
- ⁶ <https://ekonomskiportal.com/omladinski-turizam-why-not-croatia/>
- ⁷ Gržinić J. (2014.) “Međunarodni turizam” str.60
- ⁸ Časopis Turizam Vol.63/ Br.1 /2015/ 7-17/ Yao- Yi -Fu
- ⁹ Ibidem
- ¹⁰ Časopis Turizam Vol. 63/ Br.1/2015/7-17
- ¹¹ Ibidem Vol.63/ Br.1/2015/7-17
- ¹² Wood, C. (2001): Educational tourism-special Interest Tourism: Contexts and Cases, John Wiley, Brisbane str.189
- ¹³ Nepripremljeno putovanje je za Rilkea naprosto zabluda. Rilke se godinama pripremao za određena putovanja. Jednom prilikom se našao samo tridesetak kilometara daleko od Verone, ali u grad Romea i Julije nije htio da uđe jer duhovno nije pripremljen za obilazak životne pozornice Šekspirovih junaka.
- ¹⁴ <https://www.acis.com/>
- ¹⁵ <https://www.monografias.com/trabajos14/secteducacion/secteducacion.shtml>
- ¹⁶ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_hr
- ¹⁷ Ibidem str.6
- ¹⁸ Ibidem str.6
- ¹⁹ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_hr
- ²⁰ Ibidem str. 9
- ²¹ Ibid
- ²² https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about/statistics_en
- ²³ https://www.unipu.hr/images/50023815/Jasmina_Grzinic-Turizam_i_razvoj-rasprava_o_globalnim_izazovima.pdf
- ²⁴ https://www.itb-berlin.de/media/itb/itb_dl_all/itb_presse_all/WTTR_Report_2014_Web.pdf
- ²⁵ <https://www2.unwto.org/publication/unwto-annual-report-2011>